

LINGVISTINĖS PASTĀBOS

LITUANIKA F. SLAVSKIO LENKŲ KALBOS ETIMOLOGIJOS ŽODYNE

V. Urbutis

Per paskutiniuosius keletą metų slavų kalbų etimologijos tyrinėjimai gerokai pasistūmė į priekį. Tą ypač aiškiai rodo atskirų slavų kalbų nauji etimologijos žodynai. Laimingiausios šiuo atžvilgiu yra rusų ir čekų kalbos: 1949 m. buvo paskelbta anksčiau nespausdinta A. Preobraženskio žodyno paskutinioji dalis¹, o 1950—1958 m. išėjo žinomo slavisto M. Fasmerio trijų tomų žodynas²; vos penkeriems metams praėjus nuo čekų kalbos žodyno³ pasirodymo, išleidžiamas originalaus etimologo V. Macheko žodynas, apimantis kartu ir slovakų leksiką⁴. Nuo 1952 m. naują savo kalbos etimologijos žodyną pradeda leisti ir lenkai.

Naujasis prof. F. Slavskio lenkų kalbos etimologijos žodynas⁵ išaina sąsiuviniais. Iki šiol yra baigtas leisti tiktai pirmasis tomas. Paskutinis I tomo žodis — *jużyna* „pavakariai“, todėl galima spėti, kad to žodyno turėtų būti dar bent keturi tomai. Laimingai privarytas iki galo, tas žodynas būtų bene stambiausias iš visų slavų kalbų etimologijos žodynų. Visų aiškintinų lenkų kalbos žodžių, nors ir platus būdamas, F. Slavskio žodynas vis dėlto neapima. Jame pirmiausia stengiamasi iškelti ir paaiškinti dabartinėje lenkų literatūrinėje kalboje vartojamus žodžius, ypač tuos, kurie turi atitikmenų kitose slavų kalbose ir, vadinasi, yra paveldėti iš slavų prokalbės. Kiekvieno žodžio straipsnyje, paprastai, paaiškinama reikšmė, nurodoma, kuriame amžiuje žodis pirmą kartą pasirodo raštuose, iškeliami reikšmės ir formos variantai; toliau duodami kitų slavų kalbų (dažniausiai čekų, rusų, serbų-chorvatų ir senovės slavų) atitikmenys ir slavų prokalbės forma; dar toliau eina baltų, germanų ir kitų indoeuropiečių kalbų atitikmenys (žinoma, jeigu aiškinamasis žodis tokių atitikmenų turi). Autorius šalia aiškinamųjų lenkų kalbos žodžių dažniausiai duoda tiktai tikslus

¹ A. Преображенский. Этимологический словарь русского языка. Выпуск последний. Труды Института русского языка, т. I, Москва, 1949, стр. 1—144.

² M. Vasmer. Russisches etymologisches Wörterbuch, I—III, Heidelberg, 1953—1958.

³ J. Holub-F. Kopečný. Etymologický slovník jazyka českého, v Praze, 1952.

⁴ V. Machek. Etymologický slovník jazyka českého a slovenského, Praha, 1957.

⁵ Franciszek Slawski. Słownik etymologiczny języka polskiego, t. I, A.-J. Kraków, 1952—1956, str. 599.

atitikmenis, nesirūpindamas surašyti į vieną vietą giminiškų kalbų visų žodžių, jungiamų vien tik bendros šaknies. Aiškinant žodžio kilmę, beveik visur nurodoma svarbesnė klausimo literatūra. Dažnai paminimi ir kitokie aiškinimai, nors juos autorius laiko mažiau patikimais ar net visai klaidingais.

Kiekvieno naujo slavų kalbų etimologijos žodyno pasirodymas yra svarbus ir baltistams, nes tokiuose žodynuose dėl artimos slavų ir baltų kalbų giminytės labai dažnai yra liečiami ir vienaip ar kitaip nušviečiami baltų leksikos dalykai. Litanisto susidomėjimą lenkų kalbos etimologijos žodynu dar didina tai, kad tokio žodyno ne vienoje vietoje neišvengiamai reikia spręsti polonizmų lietuvių kalboje (retkarčiais — ir lituanizmų lenkų kalboje) problemą.

F. Slavskis, duodamas lietuvių kalbos atitikmenis, juos ima iš ankstesnių etimologų darbų (iš Bernekerio, Trautmano, Briuknerio žodynų, Būgos rusiškai paskelbtų etimologijų ir iš kitur). Atitikmenis rūpinamasi atrinkti tiktai patikimus ir savo fonetika, morfologija bei semantika labiausiai artimus analizuojamiems lenkų žodžiams. Nepaisant autoriaus atargumo, kai kur slavų kalbų žodžių siejimas su atitinkamais lietuvių kalbos žodžiais vis dėlto dar yra abejotinas ar net ir klaidingas. Tuo, žinoma, labai stebėtis nereikia: abejotinų dalykų juk netrūksta nė viename etimologijos žodyne.

Aiškindamas žodį *dūr* „šiltinė“ (žr. s. v.), F. Slavskis slavų prokalbės **dur̥b* (plg. rusų *дурь* „kvaibilityė“ ir kt.) sieja, kaip ir ankstesni etimologai⁶, su lietuvių *padūrmai* „tuojau iš paskos, įkandin“. Iš tikrųjų prieveiksmis *padūrmai* (ir *padūrmu*) su šiais slavų kalbų žodžiais neturi nieko bendro. Nėra abejonės, kad jis savo kilme yra susijęs su veiksmažodžiu *dūrti* (*dūria*, *dūrė*) ir, vadinasi, įeina į tą patį giminiškų žodžių būrį, kur ir lenkų *dziura* „skylė“, *drzeć* „draskyti, plėšti“ ir kt. Prieveiksmio *padūrmai* (*padūrmu*) ir jo sinonimų *įdūrmais* (*įdūrmu*), *pridūrmai(s)* (*pridūrmu*) ryšį su veiksmažodžiu *dūrti* (atitinkamai su priešdėliais *pa-*, *į-*, ir *pri-*) akivaizdžiai galima matyti iš didžiajame Lietuvių kalbos žodyne duotos to veiksmažodžio aštuntosios reikšmės „eiti, važiuoti, sekti iš arti, iš paskos, prisikišti arti“ ir ten surašytų pavyzdžių: *įdūręs* važiuoja paskui (iš Brodovskio žodyno); Baisios šmėklos *pridūrusios* paskui ją sekė (iš A. Vienuolio raštų) ir pan.⁷

Su rekonstruota slavų šaknimi **čer-* (s. v. *czart*) F. Slavskis sieja ne tik liet. *kerėti* „žavėti, burti“, bet ir *kirėti* „gniewać się, złościć się“, *į-kirus* „wrogį“. Viena, tie žodžiai yra netiksliai užrašyti ir paaiškinti (turėtų būti: *ap-*, *į-*, *pa-kyrėti*, *-yri*, *-ėjo*, „įgristi, nusibosti, įkyriam pasidaryti“, *į-kyrūs* „nuobodūs, erzinantis“). Antra, jų ryšys su *kerėti* (ir su lenkų *czar* „žavesys, burtai“ ir kt.) labai abejotinas; patikimesnis yra siejimas (kartu su *į-kirsti*, *-sta*, *-o*) su mūsų būdvardžiu *atkarūs* (ir *atkaras*) „įkyrus, atkak-

⁶ E. Berneker. Slavisches etymologisches Wörterbuch, I, Heidelberg, 1908, S. 239; K. Буга. Русский филологический вестник, LXVII, стр. 237.

⁷ J. Balčikonis. Lietuvių kalbos žodynas, II, K., 1947, 649 psl. Teisingai *pridūrmai* kilmę aiškina E. Fraenkel. Litauisches etymologisches Wörterbuch, Heidelberg, 1955 lt., S. 113.

lus, bjaurus“⁸, kuris, savo ruožtu, dėl reikšmės „atlašus“ (plg. *atkarus dalgis*) kartu su *at-kárti*, *-kāra*, *-kūro* „atsilošti“ (plg. *atkaręs dalgis*) negali būti skiriamas nuo veiksmažodžio *kárti* (*kāria*, *kórė*)⁹.

Neaiškus yra žodžio *czeladz* „šeimyna, tarnai“ (s. v.) jungimas iš karto su liet. *kelys* ir *kiltis*: pirmasis iš tų žodžių sykiu su *kelėnas*, latvių *ceļi* „kēliai“, sen. slavų *kolěno* „kelys“ sudaro vieną žodžių grupę, o antrasis sykiu su *kilti*, *kělti* (= latvių *cilt*, *celt*), lotynų *ex-cellere* „prasikišti“, *celsus* „aukštas“ ir t. t.— jau visai kitą, ir šių dviejų grupių priklausymas tai pačiai giminiškų žodžių šeimai kol kas tebėra neįrodytas.

Jeigu lenkų *gruz* (dažniau dgs. *gruzy*) „sutrupinti akmenys ar plytos, griuvėsiai“ (s. v.) laikomas ne germanizmu, o tiksliau liet. *gráužas* (*gráužas*) „akmens trupinys, akmenukas; žvirgždas“ atitikmeniu, toliau šiuos žodžius daug paprasčiau būtų sieti ne su lenkų *gruda* „grumstas; gruodas“, liet. *grūsti* ir kt., o su liet. *gráužti* (*-ia*, *-ė*) „krimsti; dilinti, zultinti, ardyti“, sen. slavų *gryzti* „graužti“ ir t. t.; plg. liet. *graužas* „žvirgždas“: „kas apgrauža, nuograuža, graužtukas“, latvių *grauzis* „dulkelė, šapas, krislas“: „nuograuža, graužtukas“; toliau dar plg. liet. *grūžas* „gobio fluviatilis“: „nuograuža, graužtukas“ ir *grūžė* „gobio fluviatilis“: „graužikė“.

Lietuvių kalbos žodis *paūtas* „kiaušinis“ dabar etimologų teisingai yra siejamas ne su sen. rusų *пѣта* „paukštis“, lenkų *ptak* „t. p.“ ir kt., o su liet. *pūsti*, *pūsti*, sen. slavų *puchati* „pūsti“ ir t. t., todėl juo nedera remtis, kai norima įrodyti lenkų žodžio *faje* „kiaušinis“ (žr. s. v.) ir jo atitikmenų tolesnį ryšį su indoeuropiečių **auis* „paukštis“ (plg. lotynų *avis* „t. p.“).

Mūsų tarmių žodis *grābė* „griovys“ negali būti lyginamas su lenkų *grobla* „pylimas“ (s. v.), nes jis yra germanizmas, atsiradęs iš buv. Rytprūsių vokiečių *grōbe* „griovys“.¹⁰

Vietomis matyti nepakankamas lietuvių kalbos faktų panaudojimas. Pavyzdžiui, šalia sen. slavų *běda* „vargas, skurdas“ ir kt. (žr. s. v. *bieda*) neduodami atitikmenys iš baltų kalbų — liet. *bėdà* „vargas, nelaimė, rūpestis“, latvių *bēda* „t. p.“. Žodyne duodamą lenkų žodžio *brusznica* ir jo giminaičių etimologiją (žr. s. v. *brus*) gerai galėtų paremti tos pat reikšmės liet. *brūknė* (šalia veiksmažodžių *brūkti*, *braukti*). Sen. lenkų *jedza* „valgymas; maistas“ < slavų **ědja* „valgymas“ (žr. s. v.) pirmiausia gretintinas su liet. *ėdžia* „ėdimas, naikinimas; ėdikas, naikintojas“¹¹. Daugiau reikėtų pasitikėti žodžiu *galsas* (žr. s. v. *głos*). Tiesa, jis tėra žinomas vien iš St. Mikuckio apyskaitos, kurioje nurodoma, kad Kalvarijos ir Seinų apskrityse vietoj *garsas* esą sakoma *galsas*, ir duodamas toks pasakymas: „Galsas toli ejna — отголосокъ далеко идетъ (раздается)“¹². Tačiau daikta-

⁸ K. Būga. Kalba ir senovė, I, K., 1922, 228 psl.

⁹ Toliau plg. K. Mülenbachs — J. Endzelins. Latviešu valodas vārdnīca, II, Rīgā, 1925—1927, 162 lpp.

¹⁰ K. Alminauskis. Die Germanismen des Litauischen, T. I. Die deutschen Lehnwörter im Litauischen, K., S. 55.

¹¹ Plg. to žodžio III reikšmę ir pavyzdžius Lietuvių kalbos žodyno II t., 754 psl.

¹² Известия Императорской академии наук по отделению русского языка и словесности, III, 1854, стр. 365.

vardį *galsas* tvirtai paremia prievoksmis *galsiai* „garsiai, skardžiai“, žinomas iš gyvosios kalbos apie Punksą ir iš liaudies dainų¹³.

Skolinių problema naujajame lenkų kalbos etimologijos žodyne, apskritai paėmus, yra sprendžiama patenkinamai. F. Slavskis čia neina A. Briuknerio pėdomis, kuris prie slavizmų dažnai priskirdavo, ypač anks-tesniuose savo darbuose, ir tikrų lietuviškų žodžių. Pavyzdžiui, remdamasis Būgos ir kitų kalbininkų darbais, F. Slavskis tokius žodžius, kaip *góvėda*, *góvena*, *góvija* „gauja, šutvė, pulkas“ (s. v. *gawiedź*), *ikrai* „blauzdos“ (s. v. *ikra* 2), *ýnis* „šerkšnas“ (s. v. *inej*) ir pan. visiškai teisingai laiko ne slavizmais, o tik slavų kalbų atitinkamų žodžių artimais giminaičiais¹⁴. Teisingiausia, labiausiai patikima nuomonė išdėstoma ir dėl santykio tarp liet. *grikai* (< sen. rusų *зръкъъ) ir lenkų *gryka* „t. p.“ (žr. s. v.)¹⁵. Panašių pavyzdžių būtų galima nurodyti ir daugiau.

Visiškai išvengti su skolinių problema susijusių klaidų ir netikslumų žodyno autoriui vis dėlto nepasisekė. Visų pirma, poroje vietų lietuvių kalbos slavizmai per neapsižiūrėjimą yra palaikyti slavų kalbų žodžių atitikmenimis. Veiksmažodis *bóti* (-ja, -jo) „daboti, paisyti, vengti“ (žr. s. v. *bajać*; F. Slavskis *bóju* neteisingai verčia „*zapytuję*“) neturi nieko bendro su indoeuropiečių *bhā- „kalbėti“, nes yra atsiradęs iš lenkų (ar baltarusių) *dbać* „rūpintis, daboti“¹⁶. Daiktavardis *duōnis* „duoklė“ negali būti laikomas tiksliai lenkų *dań* „t. p.“ atitikmeniu. Neaišku, kodėl čia autorius nepaklausė Būgos, kuris, iškeldamas tą pačią klaidą Bernekerio žodyne, rašė: „Lietuvių kalbos tarmėse pažįstama tikta forma *donis*, paskolina iš baltarusių *дань*“¹⁷. Lietuvių kalbos žodyno II tome paskelbta medžiaga dabar visiškai patvirtina tą Būgos teigimą. Gyvas žodis tėra *donis* (ir *dōnė*, *donià*); toks jis vartojamas ir senuosiuose (XVI—XVII a.) raštuose. Forma *duōnis* pažįstama vien tik iš vėlyvesniųjų raštų, todėl ją reikia laikyti antrine, atsiradusia vienur (pvz., Kuršaičio žodyne) gal dėl *uo* ir *o* maišymo, o kitur — dėl daiktavardžio *donis* suartinimo su veiksmažodžiu *dūoti*.

Kitokio pobūdžio klaidos ar bent netikslumai yra žodžių *dyselys* (s. v. *dysel*) ir *krikštas* (s. v. *chrzest*) kildinimas iš lenkų kalbos. *Dyselys* (vien. gal. *dýselj*) ir *dýselis* negali būti atsiradę iš lenkų *dysel* „rodiklis, gražulas“ dėl savo fonetikos (-s-, tvirtapradė priegaidė) ir geografijos (buv. Rytprūsių pasieniai). Visai teisingai kiti juos laiko germanizmais, pakliuvusiais į mūsų kalbą tiesiog iš gretimų vokiečių tarmių (plg. jų *dysel* „t. p.“)¹⁸. Jeigu jau reikėjo, iš lietuvių kalbos čia buvo galima nurodyti plačiau vartojamus to žodžio variantus *dišlius*, *dišlis* ar pan., kurie tikrai yra atėję per

¹³ Žr. Lietuvių kalbos žodyno III t., 71 psl.

¹⁴ Lietuvių kalbos žodyno III ir IV tome visi tie žodžiai dėl redakcijos nepakanamos orientacijos yra priskirti prie nevatolinų slavizmų.

¹⁵ Nel E. Frenkelis, gal arčiau nesusipažinęs su specialiu Ničo ir Mrozuvnos darbu tuo klausimu, tą santykį nušviečia netiksliai, liet. *grikai* kildindamas iš lenkų *gryka*, o ne atvirščiai; žr. jo nurod. veik., 169 psl.

¹⁶ Teisingai liet. *dabóti* ir *bóti* pirmasis ima aiškinti A. Briukneris, žr. Archiw für slavische Philologie, VI, 1882, 271 psl., 1 išn. Vėlesnę literatūrą šiuo klausimu duoda E. Frenkelis, nurod. veik., 53 psl. Reikia pastebėti, kad ir pats F. Slavskis toliau (s. v. *dbać*) tuos veiksmažodžius sako veikiau esant slavizmus.

¹⁷ «Русский филологический вестник», LXVII, стр. 236.

¹⁸ Žr. K. Alminauskis, nurod. veik., 45 psl.

slavus. Trumpo pasakymo, kad liet. *krikštas* yra iš lenkų kalbos, nepakanka, nes lieka neaiškus fonetinis to žodžio skirtumas nuo lenkų originalo (*chrzest*, *krzest* „t. p.“). Bene patikimiausią (nors irgi abejotiną) žodžių *krikštas*, *krikštyti* aiškinimą yra davęs J. Endzelynas. Jo nuomone, lietuviai pradžioje turėję **kristyti* (plg. latvių *kristīt*) < sen. rusų *крѣстити*; vėliau iš lenkų *chrzcic* ar *krzcic* atsiradusi forma **kštyti*: sumišus toms dviem formoms, ir susidariusi dabartinė — *krikštyti*¹⁹.

Lenkų *dryblas* „didelis, nerangus žmogus (XVII a.— ir arklys), drimba“, tarm. *drymblas* „t. p.“ etimologija, kaip matyti iš žodyno (s. v.), kol kas tebėra neaiški. Tad ar nereikėtų polonistams dar kartą pasvarstyti kadaise L. Malinovskio iškeltą (deja, silpnai paremtą lietuvių kalbos faktais) mintį dėl *dryblas* kilmės iš lietuvių kalbos? Liet. *drimba*, *drimblys*, -ė (plg. ir *drimbaila*, *drimbalas*, *drimba*...) ir (be nosinio infikso) *dribla*, *dribliū* (plg. ir *dribaila*, *dribšas*...) — veiksmazodžio *dribti* (*drimba*, *dribo*) dariniai — savo forma (lenkų -as paaiškinamas sinonimų *bilbas* ir pan. įtaka) ir reikšme (liet. žodžiai reiškia „stambus, nerangus, sudribęs žmogus ar gyvulys“) atsitiktinai vargu ar galėtų būti tokie artimi minėtiems lenkų kalbos žodžiams.

Žodyne lietuvių kalbos žodžiai ne visada nurodomi teisingai. Vietoj nesamo slavizmo *dėdas* „senis“ (s. v. *dziad*) turi būti *diėdas* (jeigu būtų *dėdas*, jį ir slavizmu netiktų laikyti). Daržovės pavadinimą *dinà* (s. v. *dynia*) reikia pakeisti į *dynià* (yra ir *dynys*, *dynis* ir kt.) Žodis *hycelis* (s. v. *hycel*) senesniuose raštuose gal ir pasitaiko, tačiau tarmėse tėra *ic(e)lis*, *ičlius* (žodyne nurodoma ir daugiau slavizmų su *h*). Sen. liet. *iškūs* (s. v. *iskra*) vietoj veikiau turėtų būti *yškus* (iš sen. raštų šaknies balsio ilgumas neaiškus, tačiau plg. iš gyvosios kalbos žinomą *yškiai* „tikrai, aiškiai“ ir kt.). Paukščio pavadinimo forma *jarábė* (s. v. *jarzqb*) keistina į *jerubė* (*jarubė*) ar bent nurodytinas jos šaltinis (Lietuvių kalbos žodyno IV tome tokios formos nėra). Vietoj *priėskas* (s. v. *jasny*) reikia duoti *prėskas*, -à.

Didesnė dalis klaidų lietuvių kalbos žodžiuose yra atsiradusi dėl nepakankamo įprastinės mūsų rašybos paisymo, tenkinimosi tokiu užrašymu, koks kalbininkų darbuose buvo paplitęs XIX a. gale ir XX a. pradžioje. Ypač dažnai nežymimas balsio *ū* ilgumas: rašoma *bú-k* (s. v. *by*) = *bú-k*, *búkas* (s. v. *byk*) — *búkas*, *búta* (s. v. *byt*) = *bútas*, *búti* (s. v. *być*) = *búti*, *drútas* (s. v. *drzewiej*) = *drútas*, *dúkas* (s. v. *dudek*) = *dúkas*, *glúpas* (s. v. *glupi*) = *glúpas*, *gužys* (s. v. *giezek*) = *gúžys*, *gúžoti* (s. v. *guzdrać się*) = *gúžoti*, *krúmas* (s. v. *czupryna*) = *krúmas*, *kúnas* (s. v. *cna*) = *kúnas*; kitur tas ilgumas pažymėtas, plg. *dūris* (s. v. *dziura*), *žiūrėti* (s. v. *dojrzyć*) ir kt. Kitos rašybos klaidos yra įvairios: *burksznóti* (s. v. *burceć*) = *burkšnóti*, *burkúti* (ten pat) = *burkúoti*, *grėbiū grėbli* (s. v. *chcieć*) = *griebiū griėbti*, *skonėti* (s. v. *chędogi*) = *skanėti* (*skonėti*), *súbóti* (s. v. *chybić*) = *siúbóti*, *triėsti triėdžiu* (s. v. *dryzdać*) = *triesti triedžiu*. Yra viena kita priegaidės žymėjimo klaida: *dramblys* (s. v. *dryblas*) = *dramblys*,

¹⁹ Zr. Filologu biedrības raksti, XVII, Rīgā, 1937, 164 lpp.

dremblŷs (ten pat) = *dremblŷs*, *kàsti* (s. v. *czesàc*) = *kàsti*, *pa-žàras* (s. v. *dozór*) = *pa-žàras*, *skaistŷs* (s. v. *czysty*) = *skaistŷs*. Aiškios korektūros klaidos yra *aeivóti* (s. v. *dziwić*) vietoj *deivóti* ir gal *broterėlis* (s. v. *brat*) vietoj *broterėlis*.

Juo arčiau pirmojo tomo pabaiga, tuo įvairių su liuanika susijusių netikslumų pasitaiko vis rečiau. Tad galima tikėtis, kad kituose tomuose jų bus dar mažiau. Autoriui čia daug galėtų padėti mūsų dabartiniai aiškinamieji žodynai (didysis ir dabartinės kalbos) ir rėmimasis lietuviškai rašytais etimologijos darbais (K. Būgos „Kalba ir senove“ ir kt.). Svarbus pagalbinkas, be abejo, dabar bus ir E. Frenkelio žodynas.

Baigiant reikia linkėti, kad kaip galint greičiau pasirodytų tolesni šio vertingo etimologijos veikalo tomai. Jų laukia, be kitų, ir liuanistai.

DVI ETIMOLOGIJOS PASTABOS

V. Urbutis

I. Gručkas

Daržovė *Brassica napus* mūsų tarmėse yra vadinama įvairiai: *griežčiu*, *sėtinu*, *gručku*, *kručku*, *koliu* ar dar kitaip. Dėl vieno iš tų sinonimų, žodžio *gručkas*, pravartu kai ką pasakyti atskirai, nes iki šiol dar neturime visai patenkinamo jo kilmės aiškinimo. Didžiojo Lietuvių kalbos žodyno III tome prie žodžio *gručkas* nurodytas baltarusių tokios pat reikšmės žodis *брычка*. Galvoti, kad iš to baltarusių žodžio išriedėjo mūsų *gručkas*, deja, negalima, nes tada lieka neišaiškintas žodžio pradžios priebalsio *g* atsiradimas vietoj originalo *b*. Pr. Skardžius savo darbe „Die slavischen Lehnwörter im Altlitauischen“ (79 psl.) *gručką* kildino iš lenkų tarmių žodžio *gruszki* „tokia bulvių rūšis“ (pagal kilmę — mažybinė daiktavardžio *grusza* „kriaušė“ forma). Tas aiškinimas dabar duodamas ir Frenkelio lietuvių kalbos etimologijos žodyne (s. v. *kručkas*). Vis dėlto ir tos etimologijos negalima laikyti patikima: jai prieštarauja sugretintų žodžių reikšmės ir iš dalies fonetikos skirtumas, o taip pat žodžio *gručkas* geografija.

Gručkas (griežčio reikšme) vartojamas tik nedideliame Lietuvos TSR pietvakarių kampe (Liubavas, Kalvarija, Kapsukas, Vilkaviškis ir kt.). Į rytus ir šiaurę nuo šio ploto eina *kručko* paplitimo ruožas (Veisiejai, Punkskas, Šeštokai, Liudvinavas, Alytus, Prienai, Vilkija, Girkalnis ir kt.). *Kručko* kilmė yra aiški — jis yra atsiradęs iš baltarusių tos pat reikšmės dialektizmo *крычка* (jam artimiausia yra apie Krekenavą, Babtus ir kt. vartojama lytis *kručka*). Tą baltarusių žodį reikia laikyti ir mūsų *gručko* originalu. *Gručko* vartojimo plotas aiškiausiai rodo jį atsiradus iš *kručko*. Tik skardumu tesiskiriančių priebalsių *k* ir *g* kaitaliojimasis, ypač žodžio pradžioje, nėra lietuvių kalboje retenybė. Čia pakaks keletu tokių pavyzdžių, kur pirmykštis žodžio pradžios *k* yra pakeistas skardžiuoju *g* kaip tik slavizmuose: *galdūnas*, *galiūnikas*, *gamziūlka* (Kartena; plg. lenkų *kamzółka*), *garnŷzas* (Leliūnai, Uliūnai; plg. baltarusių *карніз*), *gelnė*, *goptū-*